

УДК 340.134

DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i4.2224>**О. Вайцеховська,**

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри європейського права та порівняльного правознавства
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Постановка проблеми. Внаслідок активізації процесів глобалізації, а також посилення політичного й економічного взаємозв'язку країн світу міжнародні фінансові організації посідають дедалі важливе місце в системі міжнародних фінансових правовідносин. Міжнародні фінансові організації відіграють важливу роль у формуванні нормативно-правової складової міжнародного фінансового правопорядку загалом і фінансової політики держав зокрема. Функціонування валютно-фінансової сфери за сприяння міжнародних фінансових організацій розглядається нині не лише з огляду на загальний розвиток світової економіки, але й як обов'язковий фактор, що гарантує безпеку та фінансову стабільність на державному, регіональному й універсальному рівнях.

Україна з перших років своєї незалежності досить активно співпрацює з багатьма міжнародними фінансовими організаціями як з метою участі у формуванні міжнародних фінансових стандартів, так і з метою доступу до зовнішнього капіталу. Сучасний стан фінансової системи України свідчить про вагомий роль міжнародних фінансових організацій у формуванні зовнішньої та внутрішньої фінансової політики України. З огляду на це дослідження форм і напрямків співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями дає можливість визначити особливості

основної детермінанти формування її фінансової політики.

Мета дослідження – правовий аналіз міжнародного співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями, встановлення напрямків та визначення особливостей такого співробітництва.

Виклад основного матеріалу. Співпраця держав з міжнародними фінансовими організаціями здійснюється у двох основних формах: 1) співпраця з питань розробки міжнародних фінансових норм і консультативно-технічна підтримка щодо їх імплементації; 2) співпраця з питань фінансування (отримання позик, реструктуризація боргу, гарантування позик тощо). Співвідношення цих форм у діяльності міжнародних фінансових організацій різне: в одних вони поєднуються (наприклад, МВФ), іншим організаціям притаманна тільки перша (наприклад, ОЕСР).

Особливо важливе значення серед зовнішніх партнерів у міжнародних фінансових відносинах для України має Міжнародний валютний фонд. Україна стала членом МВФ у 1992 році, що ознаменувало початок довготривалої та інтенсивної співпраці з цією організацією. Набуття членства України в МВФ було тривалим процесом, передбаченим Статтями Угоди про Міжнародний валютний фонд та внутрішніми правилами Фонду. 3 червня 1992 року був прийнятий Закон України «Про вступ

України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій» [1], який став правовою основою відносин України не тільки з МВФ, але й із організаціями Групи Світового банку.

Членство в МВФ відкрило для України значні можливості отримання ресурсів для реформування економіки та подальшого розвитку національної фінансової системи, а також надало країні відповідного іміджу як надійного партнера в міжнародних фінансових правовідносинах. Іноземні інвестори почали не тільки інвестувати кошти в українську економіку, але й купувати державні боргові зобов'язання України. Також набуття членства України в МВФ відкрило можливість вступу до інших міжнародних фінансових організацій. Протягом усього періоду співпраці з МВФ Україна отримувала фінансування за такими програмами, як Системна трансформаційна позика (STF), Stand-by, Програма розширеного кредитування (EFF), Механізм розширеного фінансування (EFF), а також одержала консультативно-технічну підтримку стосовно вирішення проблем в національній фінансовій системі. Загалом у рамках співробітництва з МВФ Україна станом на 1 червня 2021 року отримала 23,9 млрд. СПЗ (еквівалент 35 млрд дол. США) [2].

Аналіз особливостей співробітництва України з МВФ на різних етапах (більш детально – [3, с. 411–435]) свідчить про якісну відмінність співпраці у період 2014–2021 роки від попереднього періоду (1992–2014 роки). Жодна програма фінансування, надана Фондом України протягом періоду з 1992 по 2014 рік, не була завершена відповідно до запланованих термінів і зобов'язань. Серед низки причин припинення

вказаних програм фінансування МВФ основною було невиконання взятих українським урядом на себе зобов'язань щодо проведення відповідних реформ, іноді й недоборочесна його поведінка. Майже всі уряди України у період з 1992 по 2014 рік вважали зобов'язання перед Фондом лише декларативними, про що свідчить відсутність дій з боку уряду для досягнення цілей, передбачених в тому чи іншому меморандумі, розробки заходів щодо виконання цих зобов'язань та їх законодавчого оформлення. Для цього періоду також характерна відсутність будь-якого звітування українському суспільству про заходи щодо виконання зобов'язань перед МВФ, обсяги виконання або причини невиконання. Крім того, не завжди отримання Україною того чи іншого фінансування від МВФ було економічно доцільним і необхідним з огляду на стан економіки. Кожний черговий уряд досить активно використовував усі можливості отримати кошти МВФ, усвідомлюючи, що віддавати буде уряд, який прийде після нього.

Починаючи з 2014 року, кардинальні зміни в громадянському суспільстві України (події на Майдані Незалежності) відбувалися паралельно зі змінами у зовнішній політиці держави. Україна як ніколи виражала свою готовність до міжнародного співробітництва, європейської інтеграції та розбудови стабільної національної економіки. Підтримка міжнародною спільнотою України у протистоянні з Росією (включаючи економічне, енергетичне, військове), крім іншого, виражалась і у наданні різного роду фінансової допомоги. Це все накладало на Україну відповідні обов'язки не тільки у фінансово-правовій площині, але й у політичній. Для України було вкрай важливо зарекомендувати себе надійним економічним партнером як для Європи, так і для всієї міжнародної спільноти.

Цими аспектами певною мірою пояснюються якісно інші правовідносини між Україною та МВФ у період

з 2014 по 2021 рік. Переважна більшість зобов'язань України щодо проведення реформ у рамках отриманих програм фінансування тоді була виконана. Перший заступник управляючого директора Виконавчої ради МВФ Девід Ліптон зазначав, що українською владою за сприяння міжнародного співтовариства успішно відновлена макроекономічна стабільність і зростання, а виважена фіскальна і грошово-кредитна політика та гнучкий режим обмінного курсу допомогли скоротити дефіцит бюджету та рахунки поточних операцій [4]. Окрім того, Д. Ліптон констатував часткове відновлення фінансових запасів України та зростання довіри [4], що має важливе значення для іміджу України як суб'єкта міжнародного фінансового правопорядку. Зміцнення довіри МВФ є «зеленим світлом» іноземним інвесторам, що в перспективі сприяє збільшенню зовнішнього потоку інвестицій в економіку України.

Крім фінансування економіки України з метою підтримання платіжних балансів, зміцнення курсу гривні та стабілізації національної фінансової системи, МВФ надає допомогу «не фінансового» характеру. Технічну допомогу Фонд надає у сфері макроекономічної і грошово-кредитної політики, управління витратами, податкової політики, забезпечення стабільності фінансового сектору тощо. Така допомога переважно здійснюється спеціалістами Фонду шляхом проведення діагностичних і технічних досліджень, навчальних курсів із підготовки кадрів і практичних семінарів у країні, що потребує допомоги [5, с. 138].

На підставі висновків, зроблених висококваліфікованими експертами Фонду щодо ефективності економічної політики України та національного законодавства, яким регулюються національні валютно-фінансові відносини, МВФ дає рекомендації стосовно покращення економічних показників.

Технічна допомога від МВФ України передбачає використання таких способів вирішення фінансових проблем, які пройшли перевірку у країнах-членах МВФ, а їхнє застосування має позитивний ефект. Але запозичення досвіду інших країн повинно здійснюватися виважено, з урахуванням національних особливостей економіки, стану правового врегулювання валютно-фінансових відносин, а головне – в рамках національних інтересів України.

Починаючи з 2014 року, для співпраці України та МВФ характерна порівняно з попередніми роками висока інтенсивність і продуктивність нефінансових форм співробітництва. Фондом було запропоновано, а пізніше надано безпрецедентну за своїми обсягами технічну допомогу щодо реформування економіки, а також здійснено ретельне вивчення економічних проблем в Україні та сформульовано низку рекомендацій. Активну участь у нефінансових формах співробітництва взяв Національний банк України, зокрема в розробці програм економічного реформування та сприянні її успішній імплементації. До результатів такої співпраці належать запровадження політики гнучкого курсоутворення, розроблення методологічних підходів щодо проведення переходу до оптимального режиму монетарної політики (таргетування інфляції, реалізація макропруденційної політики, яка ефективно вплинула на інституціональні основи функціонування фінансових ринків, якість і надійність фінансових інструментів).

Наступна міжнародна фінансова організація, з якою тісно співпрацює Україна – Міжнародний банк реконструкції та розвитку, який нині є лідером Групи Світового банку. Співпраця України з МБРР розпочалася з моменту набуття в 1992 році членства України в цій організації та регулюється Статутом МБРР [6] і такими нормативно-правовими актами: 1) Загальні умови, які поши-

рюються на Кредитні та Гарантійні угоди для моновалютних кредитів 1995 року [7]; 2) Посібник із закупівлі за позиками МБРР і кредитами МАР 1995 року [8]; 3) Загальні умови, які поширюються на Угоди про позики та гарантії для позик з фіксованим спредом 1999 року; 4) Принципи управління кредитними ризиками 2000 року [9]; 5) Посібник з відбору та наймання консультантів позичальниками Світового банку 2004 року; 6) Загальні умови надання позик 2005 року; 7) Посібник Світового банку з надання коштів для реалізації проектів 2006 року тощо.

Крім того, між Україною та МБРР підписано Рамкову угоду щодо грантів технічної допомоги 1998 року [10], Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України і Міжнародним банком реконструкції та розвитку стосовно співробітництва у сфері державної служби та адміністративної реформи 2004 року [11], а також десятки кредитних і гарантійних угод (близько шістдесяти), спрямованих на фінансування окремих секторів та галузей економіки: Кредитна угода про позику на розвиток підприємств 1996 року; Договір про надання позики (Проект розвитку житлово-комунального господарства) від 19.12.1996 р.; Гарантійна Угода (Додаткове фінансування для Другого проекту розвитку експорту) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 4.10.2011 р.; Угода про позику (Проект розвитку дорожньої галузі) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 19.11.2015 р., Угода про зустрічні гарантії між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 1997 р. та багато інших. Окрім того, в рамках фінансового співробітництва України та МБРР діє комплекс гарантійних і кредитних угод: Гарантійна Угода (Проект доступу до довготермінового фінансування) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку;

Угода про позику (Проект доступу до довготермінового фінансування) між публічним акціонерним товариством «Державний експортно-імпортний банк України» та Міжнародним банком реконструкції та розвитку; Гарантійні листи; Договір про порядок відшкодування витрат Державного бюджету України, які можуть виникнути внаслідок виконання Україною гарантійних зобов'язань за Гарантійною угодою (Проект доступу до довготермінового фінансування) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку.

Специфікою діяльності МБРР є укладення партнерських угод з кожною окремою країною-членом на певний період часу. 20 червня 2017 року Світовим банком схвалена Концепція партнерства Світового банку з Україною на 2017–2021 роки [12] та узгоджена з цілями розвитку України, закріпленими в Державній програмі та Плані дій (від 2017 року) [13], які ґрунтуються на висновках та рекомендаціях Систематичної діагностики країни, проведеної для України Групою Світового банку. Метою партнерської співпраці Групи Всесвітнього банку з Україною в рамках Угоди є сприяння стійкому та комплексному відновленню економіки після майже десятилітнього застою та двохрічної економічної кризи [12].

Концепція на 2017–2021 роки містить: 1) детальний опис соціально-політичної ситуації та динаміки розвитку економічних показників за останні роки; 2) найбільш серйозні проблеми на шляху розвитку економіки; 3) середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року, серед яких прозорість в управлінні фінансами, протидія корупції, забезпечення функціонування ринків, фискальна та фінансова стабільність, ефективне та інклюзивне надання послуг; 4) визначення основних перешкод під час реалізації проектів поточного портфеля МБРР (розмір невиконаних зобов'язань

на березень 2017 року становить 2,05 млрд. доларів США); 5) обсяги потенційно нових кредитів під час реалізації Концепції та напрямом реформ, проведення яких вимагають від Уряду України; 6) ризики на шляху реалізації програми концепції [12].

Співпраця України з Міжнародною фінансовою корпорацією триває з 1992 року. МФК активно впроваджує в Україні широку інвестиційну програму в багатьох напрямках (наприклад, програма приватизації малих підприємств та об'єктів незавершеного будівництва, програма приватизації землі, фінансування агробізнесу тощо). Вказані проекти підтримують модернізацію українських підприємств, посилюють ефективність їх сектору корпоративного управління та створюють велику кількість нових робочих місць. МФК упродовж реалізації фінансових програм надає консультації щодо корпоративного управління, розвитку агробізнесу, сприяння покращенню підприємницького середовища, зростання кількості малих і середніх підприємств.

Нині пріоритетним напрямом співробітництва України з МФК є подальше збільшення кількості інвестиційних проектів, спрямованих на підтримку приватного сектору (без надання державних гарантій). Інвестиції МФК залучаються задля забезпечення розвитку інфраструктури, зокрема муніципальної та портової, будівництва, для агропромислового комплексу, сфери роздрібної торгівлі та надання послуг, виробництва транспортного обладнання і сфери телекомунікацій [12]. Загальне збільшення масштабів діяльності МФК відображає покращення інвестиційного клімату в Україні, збільшення можливостей у багатьох галузях та більшу зацікавленість іноземних інвесторів.

Наступний напрямок міжнародного співробітництва України пов'язаний з уніфікацією та вдосконаленням банківських наглядових процедур у рамках Базельського

комітету з банківського нагляду, заснованого в 1974 році центральними банками й органами нагляду держав G10. У 2017 році Національний банк України став учасником Базельської консультативної групи (при Базельському комітеті), метою якої є залучення до обговорення нових пропозицій Базельського комітету працівників нагляду країн-членів (28 країн). Набуття членства у Базельській консультативній групі дало можливість НБУ брати участь у широкому фаховому міждержавному діалозі, обміні думками та досвідом із питань реалізації політики банківського регулювання та нагляду, а також брати участь на початкових етапах у розробці ініціатив Базельського комітету, висловлюючи свої пропозиції з урахуванням особливостей банківських систем країн, що розвиваються.

Співробітництво України з питань протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму здійснюється в рамках співпраці з такими міжнародними організаціями, як Міжнародна група з протидії відмиванню грошей (FATF), Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів щодо протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму (MONEYVAL); Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки світу; Світовий банк; Міжнародний валютний фонд; Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ).

У рамках реалізації співробітництва Державна служба фінансового моніторингу, яка діє у складі Міністерства фінансів України, бере участь у таких заходах: 1) у засіданнях робочих груп FATF (Контрольної групи з питань міжнародного співробітництва (ICRG) та Групи щодо розвитку політики (PDG)), під час яких обговорюються національні системи протидії відмиванню коштів і фінансування тероризму в різних юрисдикціях [14]; 2) у засіданнях робочих груп Егмонтської групи підрозділів фінансової

розвідки; 3) у пленарних засіданнях Комітету експертів Ради Європи з оцінки заходів щодо протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму (MONEYVAL) тощо. Департаментом також проводяться міжнародні семінари з метою вдосконалення досвіду в цій сфері, укладено низку міжвідомчих угод з іноземними країнами про співробітництво в боротьбі з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Наступним напрямком міжнародної співпраці України з метою міждержавної координації у сфері фінансів є питання обігу цінних паперів. Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку України співпрацює з Міжнародною організацією комісій із цінних паперів (IOSCO) у напрямку гармонізації національного законодавства у сфері регулювання ринків цінних паперів відповідно до міжнародних стандартів (зокрема Принципів IOSCO). Крім того, відбувається процес приєднання України до Багатостороннього меморандуму про взаєморозуміння щодо консультування та співробітництва й обміну інформацією Міжнародної організації регуляторів ринків цінних паперів (IOSCO MMoU) [15]. Приєднання до зазначеного Багатостороннього меморандуму передбачено Коаліційною угодою та Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року.

У сфері нагляду за страховою галуззю Україна тісно співпрацює з Міжнародною організацією страхових наглядачів (IAIS), яка відповідає за розробку принципів, стандартів та іншої документації щодо нагляду за сектором страхування та допомоги під час їх впровадження. У затвердженому Національною комісією з фінансових послуг України Плані роботи на 2019 рік серед стратегічних цілей зазначається «наближення регуляторного середовища ринків небанківських фінансових послуг до

міжнародних стандартів регулювання й нагляду» [16]. Серед запланованих реформ на 2019 рік, передбачених стратегічними документами держави, План містить положення 1.2.4. про виконання умов Угоди від 28.05.2013 р. № 2/17/31/14 «Про інформаційне співробітництво між Національною комісією з цінних паперів і фондового ринку та Національною комісією, яка здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг» [16, с. 4].

Україна також підтримує тісну співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями регіонального характеру, зокрема Європейським банком реконструкції та розвитку. Після підписання у 2014 році Угоди про асоціацію з ЄС Україна співпрацює з інституціями ЄС щодо адаптації національного законодавства до європейських фінансових стандартів.

Висновки. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями (МВФ, МБРР, МФК, BCBS, FATF, MONEYVAL, IOSCO, IAIS та іншими) здійснюється у двох основних напрямках: 1) розробка міжнародно-правових фінансових норм та консультативно-технічна підтримка щодо сприяння їх імплементації у національне законодавство; 2) фінансування (отримання позик, реструктуризація боргу, гарантування позик тощо).

Для співпраці України з МВФ у період з 1992 до 2021 року характерні такі особливості:

1) за весь час Україною було отримано фінансування за програмами: Системна трансформаційна позика (STF), Stand-by, Програма розширеного кредитування (EFF), Механізм розширеного фінансування (EFF);

2) за повнотою виконання зобов'язань України перед МВФ весь період співробітництва поділяється на два етапи: а) програми з фінансування у період з 1992 до 2014 року не були реалізовані відповідно до запланованих термінів унаслідок невиконання

зобов'язань з боку українського уряду щодо проведення відповідних реформ (іноді внаслідок не добросовісної поведінки); б) з 2014 до 2021 року виконано переважну більшість зобов'язань України щодо проведення реформ у рамках отриманих програм фінансування. Фондом констатувалося відновлення фінансових запасів України, зростання довіри, відновлення макроекономічної стабільності, виважена фіскальна і грошово-кредитна політика.

До необхідних напрямків співробітництва України з МВФ належать такі: 1) максимальне використання можливостей МВФ задля сприяння розвитку країни шляхом проведення консультацій, вивчення результатів моніторингових досліджень МВФ, інших заходів; 2) концентрація ресурсів МВФ на стратегічних напрямках реалізації національної політики; 3) якісний аналіз проектної документації для визначення доцільності залучення вказаних фінансових ресурсів.

Розглянуто форми та напрямки співпраці України з такими міжнародними фінансовими організаціями, як Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Міжнародна група з протидії відмиванню грошей, Базельський комітет з банківського нагляду, Міжнародна організація комісій із цінних паперів, Міжнародна організація страхових нагляду. Зазначено, що співпраця України з цими міжнародними фінансовими організаціями здійснюється у двох основних напрямках: 1) розробка міжнародно-правових фінансових норм та консультативно-технічна підтримка щодо сприяння їх імплементації у національне законодавство; 2) фінансування (отримання позик, реструктуризація боргу, гарантування позик тощо).

Проаналізовано особливості співробітництва України і МВФ у

період з 1992 до 2021 року. Розглянуто фінансову та «не фінансову» форми співпраці з МВФ, види наданих Фондом програм фінансування та виконання Україною зобов'язань перед МВФ на різних етапах співпраці. Технічну допомогу (не фінансову) Фонд надає у сфері макроекономічної політики, грошово-кредитної політики, управління витратами, податкової політики, забезпечення стабільності фінансового сектору.

Сформульовано наступні напрямки підвищення ефективності співпраці з МВФ: 1) максимальне використання можливостей МВФ задля сприяння розвитку країни шляхом проведення консультацій, вивчення результатів моніторингових досліджень МВФ та інших заходів; 2) концентрація ресурсів МВФ на стратегічних напрямках реалізації національної політики; 3) якісний аналіз проектної документації задля визначення доцільності залучення вказаних фінансових ресурсів.

Ключові слова: міжнародна фінансова організація, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), міжнародні фінансові відносини, програма фінансування.

Vaitsekhovska O. International legal aspects of cooperation between Ukraine and international financial organizations

Forms and areas of Ukraine's cooperation with such international financial organizations as the International Monetary Fund, the International Bank for Reconstruction and Development, the International Finance Corporation, the Financial Action Task Force on Money Laundering, the Basel Committee on Banking Supervision, the International Organisation of Securities Commissions, and the International Association of Insurance Supervisors are examined

in the paper. It is noted that Ukraine's cooperation with these international financial organizations is carried out in two main areas: 1) development of international legal finance regulations and advisory and technical support to facilitate their adoption in the national legislation; 2) financing (contracting of loans, debt restructuring, loan guarantee, etc.).

The particularities of cooperation between Ukraine and the IMF from 1992 to 2021 are analyzed in the research. The financial and "non-financial" forms of cooperation with the IMF are considered as well as types of financing programs provided by the Fund and fulfilment by Ukraine commitments to IMF at different stages of cooperation. The Fund provides technical assistance (not financial) in the areas of macroeconomic policy, monetary policy, expenditure management, tax policy, on ensuring the stability of the financial sector and other ones.

The following areas of improving the effectiveness of cooperation with the IMF have been outlined: 1) to use to full advantage the IMF's potential to promote the country's development through consultations and analysis of the results of IMF monitoring studies and other actions; 2) concentration of IMF's resources on implementation of strategic directions in national policy; 3) a qualitative analysis of project documentation to determine reasonableness of attracting these financial resources.

Key words: international financial organization, International Monetary Fund (IMF), International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), international finance relations, financing program.

Література

1. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та

Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України від 03.06.1992 р. № 2402-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-12>

2. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями. Міністерство закордонних справ України. 1 червня 2021 року. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobitnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>

3. Вайцеховська О. Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та сучасний стан розвитку : монографія. Чернівці : Друк Арт, 2019. 560 с.

4. IMF Executive Board Approves 14-month US\$3.9 Billion Stand-By Arrangement for Ukraine, US\$1.4 Billion for Immediate Disbursement. December 18, 2018. Press Release N 18/483. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2018/12/18/pr18483-ukraine-imf-executive-board-approves-14-month-stand-by-arrangement>

5. Лабунська А. В. Правовий статус Міжнародного валютного фонду та співробітництво з Україною : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2015. 268 с.

6. Статті угоди Про Міжнародний банк реконструкції та розвитку від 1.01.1945 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996_028

7. Загальні умови, які поширюються на Кредитні та Гарантійні угоди для моновалютних кредитів від 30.05.1995 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996_050

8. Посібник Закупівлі за позиками МБПП та кредитами МАР від 30.05.1995 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996_022

9. Принципи управління кредитними ризиками від 1.09.2000 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996_035

10. Рамкова угода щодо грантів технічної допомоги між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 14.01.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_013

11. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Міжнародним банком реконструкції та розвитку щодо співробітництва в сфері державної служби і адміністративної реформи від 27.05.2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_046

12. Україна: Концепція партнерства з країною на 2017-2021 фінансові роки. Документ Групи Світового банку. Звіт МБРР, МАР, МФК URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/501881501141799939/Україна-Концепція-партнерства-з-країною-на-2017-2021-роки>.

13. Урядовий портал. Програма діяльності Кабінету міністрів України, Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плани пріоритетних дій Уряду. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu>

14. Міжнародна діяльність Держфінмоніторингу за 2015 рік. Офіційний сайт Державної служби фінансового

моніторингу України. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160518/int_activ_ukr..htm

15. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/strategy/>

16. План роботи Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, на 2019 рік : Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 13.12.2018 р. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/PLAN/PLAN_2019/%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0_1.pdf

